

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met deze brief informeren wij u namens de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg over de voortgang en ontwikkelingen van drie landelijke akkoorden die van grote invloed zijn op het gemeentelijk (gezondheids)beleid. Dit zijn:

- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA);
- Integraal Zorgakkoord (IZA);
- Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA).

Deze akkoorden vormen samen de basis voor de beweging van zorg naar gezondheid, het versterken van preventie en het toekomstbestendig maken van het zorg- en welzijnsstelsel.

Met vriendelijke groet,

Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg: *Frank Dassen, Andrea Ernes, Jeroen Hoenderkamp, Erika Jaegers, Ivo Tillie, Arlette Vrusch*

Terugblik 2025 en vooruitblik 2026

GALA

Het GALA is een landelijke afspraak tussen het ministerie van VWS, de VNG, Zorgverzekeraars Nederland en GGD GHOR Nederland. In het GALA staan afspraken over hoe we aan een gezonde generatie in 2040 werken. Een generatie met weerbare, gezonde inwoners die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis.

In het GALA ligt de nadruk op lokale thema's en de lokale inrichting. De gemeenten hebben, met de Brede SPUK-regeling (Specifieke Uitkering), in 2025 veelal lokaal verder gewerkt aan de uitvoering van het GALA, gericht op thema's als sociale basis, overgewicht en obesitas en valpreventie. Een aantal

thema's zijn ook regionaal opgepakt. Het sociaal domein wordt versterkt, maar structurele borging en regionale samenwerking blijven een uitdaging door de tijdelijke looptijd van het akkoord.

De uitvoering en financiering van GALA loopt tot eind 2026; daarna gaan enkele onderdelen verder via het AZWA.

IZA

Het IZA is een landelijke afspraak tussen het ministerie van VWS, zorgpartijen, Zorgverzekeraars Nederland en de VNG om de zorg toekomstbestendig te maken door meer (regionale) samenwerking en passende zorg met de nadruk op gezondheid. Bij de start van het IZA hebben de Zuid-Limburgse partijen een Regiobeeld en Regioplan opgesteld. Het regiobeeld schetst de gezondheid en uitdagingen in Zuid-Limburg. In het regioplan maken zorgpartijen samen afspraken over de belangrijkste acties. Transformatieplannen zijn een belangrijk instrument binnen het IZA om de zorg beschikbaar, toegankelijk en betaalbaar te houden en hebben in tegenstelling tot GALA een meer regionaal karakter. Transformatieplannen richten zich op:

- Passende zorg: zorg op de juiste plek;
- Regionale samenwerking: zorg, gemeenten en sociaal domein werken samen;
- Doelmatigheid: verminderen van druk op personeel en kosten.

Landelijk is er 1,9 miljard euro beschikbaar gesteld voor deze transformatie. Het was tot 1 juli 2025 mogelijk om transformatieplannen in te dienen.

De Transformatieplannen zijn primair ontwikkeld door zorgaanbieders en vervolgens (goed)gekeurd door coördinerende zorgverzekeraars, in onze regio CZ en VGZ. Gemeenten hebben lange tijd vooral een volgende rol gehad, omdat de focus lag op zorginhoudelijke transformaties.

De VNG besloot mede daarom eind 2024 om uit het IZA te stappen, ondanks steun voor de inhoudelijke doelen. Dit had met name te maken met het ontbreken van een structurele oplossing voor het ravijnjaar, de bezuinigingen op preventie, en de ongelijkwaardige positie vanuit gemeenteperspectief. Na het uittreden startten intensieve gesprekken tussen de VNG, het ministerie van VWS en Zorgverzekeraars Nederland.

In januari 2025 werd overeenstemming bereikt over hernieuwde samenwerking, waarna VNG weer aanschoof aan tafel voor IZA én de ontwikkeling van AZWA.

De (Transformatie)plannen waarin Zuid-Limburgse gemeenten een rol hebben zijn:

- PlusWIJken;
- Mentale Gezondheid;
- Deltaplan Wonen en Welzijn en (minder) Zorg;
- Sociale WIFI;
- Inwonersparticipatie.

Transformatieplan PlusWIJken

In PlusWIJken werken inwoners, welzijnsinstellingen, huisartsen, gemeenten, zorgorganisaties en zorgverzekeraars samen aan gezonde en vitale wijken waar inwoners een betere gezondheid en welbevinden ervaren. PlusWIJken sluit aan bij wat er lokaal gebeurt en bouwt daarop voort, versterkt bestaande goede wijkinitiatieven, helpt nieuwe aanpakken te ontwikkelen en implementeren en verbindt partijen die elkaar niet vanzelfsprekend tegenkomen. Daarmee zetten we in op domeinoverstijgend samenwerken. PlusWIJken werkt langs twee lijnen die op elkaar aansluiten én elkaar versterken:

1. maximale implementatie van een vernieuwende wijkaanpak;
2. brede opschaling van vier succesvolle kernaanpakken als transformatieversnellers op verbeterde samenwerking in de wijk:
 - De doorbraakmethode: huishoudens met een onzeker bestaan helpen door te kijken naar wat echt nodig is om weer regie over het leven te krijgen. Als de standaard ongewenste gevolgen heeft, wordt er op legitieme wijze maatwerk toegepast, waarbij we altijd het maatschappelijk belang vooropstellen.
 - Welzijn op Recept: extra welzijnscoaches, verbonden aan de huisartsenpraktijken, helpen inwoners – waarvoor geen medische of psychologische zorg nodig is – om weer actief mee te doen in de samenleving en hun mentale en fysieke gezondheid te verbeteren;
 - Kernteam Ouderen: de zorg voor thuiswonende, kwetsbare ouderen in de wijk ‘slimmer’ organiseren en coördineren in de wijk, zowel individueel als collectief in de wijk;
 - PlusPraktijken: de ambitie is dat elke huisartsenpraktijk een PlusPraktijk wordt. Praktijken bieden betere zorg door slimme, digitale oplossingen en effectieve samenwerking in de wijk.

In 2025 is de PlusWIJkenaanpak in Zuid- Limburg gestart in twaalf pilotwijken. We zijn eerst begonnen in de volgende wijken: Bleijerheide-Centrum-Nulland, Hoensbroek-Noord Daalhof, Eijsden, De Baandert en Lindenheuvel.

Vanuit deze start is de aanpak uitgebreid naar zes extra pilotwijken: Douvenrade, Elsloo, Nuth, Obbicht, Schinveld en Schaesberg. In elke pilotwijk werkt een PlusWIJkteam dat de ontwikkelingen in de wijk aanjaagt. Deze PlusWIJkteams verbinden de partijen in de wijk, helpen initiatieven sneller vooruit en brengen kennis en ervaringen samen. Zo ontstaat een sterke basis om de gezondheid, het welzijn en de samenredzaamheid van inwoners te verbeteren en werken partners in de wijk steeds beter samen.

Transformatieplan Mentale Gezondheid

Op het gebied van mentale gezondheidszorg zijn de wachtlijsten voor de GGZ op dit moment het grootste knelpunt. Het effectief aangaan van deze uitdaging vereist een fundamentele verandering in denken en handelen, waarbij huisartsen, zorg- en welzijnsorganisaties binnen het sociaal domein, de GGZ, zorgverzekeraars, gemeenten en inwonersorganisaties gezamenlijk optrekken. Het plan focust op drie pijlers zodat volwassenen met mentale problemen passende zorg krijgen. Deze pijlers zijn:

- Het Uniform Instroommodel richt zich op de zorg of ondersteuning die de inwoner nodig heeft om het mentaal evenwicht te herstellen. In een verkennend gesprek wordt de zorgvraag en sociale context door een GGZ en Sociaal Domein professional samen met een inwoner in kaart gebracht om passende zorg of begeleiding te bieden. Daarnaast maken o.a. domein overstijgende casus overleggen (DOCO) onderdeel uit van het model. Binnen dit overleg werken regionale samenwerkingspartners, zoals huisartsen, GGZ, en het sociaal domein, samen om

zorg en/of ondersteuning passend te organiseren voor inwoners waarbij sprake is van complexe problematiek;

- Preventie richt zich op het versterken van de mentale weerbaarheid van volwassen inwoners in Zuid-Limburg door o.a. bestaande informatie over mentale gezondheid te bundelen en beschikbaar te maken via een regionale website. Via die website komen ook eHealth-modules beschikbaar. Daarnaast gaan cliënten op de GGZ wachtlijst een leefstijlcoach aangeboden krijgen;
- Ervaringsdeskundigheid richt zich op het gezamenlijk (door)ontwikkelen van de inzet van ervaringsdeskundigen ter ondersteuning van persoonlijk en maatschappelijk herstel. Er gaat een Zuid-Limburgse herstelacademie komen met daarbinnen ook een familie- en naastenhuis.

Transformatieplan Wonen Welzijn en (minder) Zorg

In de subregio Maastricht-Heuvelland zetten we gezamenlijk een transformatie in om wonen en welzijn en zorg toekomstbestendig te organiseren. De druk op de zorgketen neemt toe door vergrijzing, toenemende zorgvragen en een dalende arbeidsmarktcapaciteit.

Daarom werken gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties en woningcorporaties samen aan gebiedsgerichte aanpak die gericht is op het versterken van wijken en het verminderen van de druk op de formele zorg.

Er worden 19 woonzones ontwikkeld waarin wonen, welzijn en zorg op een integrale manier worden georganiseerd. Binnen deze zones wordt ingezet op geschikte en betaalbare woningen, sociale infrastructuur, preventie, informele ondersteuning en passende vangnetvoorzieningen. Deze werkwijze moet de zelfredzaamheid van inwoners vergroten, de instroom naar zwaardere zorg vertragen en de toegankelijkheid van zorg verbeteren.

Voor eind 2026 zijn regionale doelen gesteld, waaronder het operationeel maken van 10 woonzorgzones, het realiseren van 700 extra zorggeschikte woningen, het terugdringen van wachtlijsten in de wijkverpleging en het verminderen van onnodige ziekenhuisopnames.

Transformatieplan Inwonersparticipatie

Inwonersparticipatie is een belangrijk onderdeel van het Regioplan Gezond Zuid- Limburg. In het regioplan is afgesproken dat we inwoners als startpunt nemen bij het ontwikkelen van beleid en het uitvoeren van regionale opgaven. Dat betekent dat we niet alleen voor inwoners werken, maar steeds vaker met inwoners samenwerken.

Het regioplan benadrukt dat oplossingen alleen duurzaam zijn als ze aansluiten bij de leefwereld van mensen en als inwoners een actieve en gelijkwaardige rol krijgen in het vinden wat werkt in hun buurt.

Om dit duurzaam te organiseren, komt er een regionale participatiehub voor Zuid- Limburg. Deze hub wordt een centrale plek waar inwoners en professionals samen kunnen werken aan regionale vraagstukken over gezondheid, zorg en ondersteuning. De hub helpt partners en gemeenten bij het betrekken van inwoners, het kiezen van passende participatiemethoden en het vertalen van

inwonerservaringen naar beleid. Burgerkracht Limburg vervult hierin een belangrijke rol. Omdat zij al beschikken over een sterk netwerk van inwoners en ervaringsdeskundigen en veel ervaring hebben met het ondersteunen van inwonersinitiatieven. Zij helpen de participatiehub op te bouwen en te zorgen dat inwoners op een toegankelijke en onafhankelijke manier kunnen meedoen.

Door regionale samenwerking ontstaat een stevige basis voor structurele inwonersbetrokkenheid. Dit draagt bij aan sterkere wijken, meer samenredzaamheid en betere ondersteuning die past bij wat inwoners nodig hebben.

Plan Sociale WIFI

Sociale WIFI is een regionaal initiatief in Zuid-Limburg gericht op het versterken van de sociale infrastructuur en het bevorderen van onderlinge verbondenheid, ondersteuning en veerkracht bij inwoners. De gedachte hierachter is dat sterke sociale netwerken net zo belangrijk zijn als een goed digitaal netwerk: mensen hebben elkaar nodig om gezond en gelukkig te leven.

In Sociale WIFI werken inwoners, gemeenten, sociaal werkers, zorgorganisaties en zorgverzekeraars samen aan het versterken van inwonersinitiatieven en ontmoetingsplekken in wijken. In de eerste fase (2025–2026) worden ongeveer 100 inwonersinitiatieven ondersteund, waaronder 25 voorzorgcirkels die inwoners helpen om elkaar eerder te bereiken en samen problemen op te lossen voordat zwaardere zorg nodig is.

Naar verwachting zal het plan Sociale WIFI **in april 2026 uitgerold worden in alle 16 Zuid-Limburgse gemeenten**. We geven één gezamenlijke opdracht aan de Zuid-Limburgse sociaalwerkorganisaties voor een regionale aanpak waarin inwoners actief meedenken en meebeslissen. De uitvoering wordt mogelijk gemaakt door SPUK IZA-middelen 2025, aangevuld met cofinanciering door CZ en VGZ. Zo leggen we een stevige basis voor wijken waarin inwoners elkaar makkelijker vinden, initiatieven kunnen groeien en de druk op zwaardere zorg op termijn afneemt. Voor de verdere fases van Sociale WIFI (na 2026) worden later besluiten genomen, afhankelijk van de resultaten uit de eerste fase en de beschikbare financiering.

AZWA

Het AZWA is een akkoord tussen gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties en zorgverzekeraars. Het vult het IZA en GALA aan en richt zich op betere samenhang tussen zorg, welzijn en maatschappelijke ondersteuning in de regio. Op 28 november jl. heeft de ALV van de VNG ingestemd met het onderhandelingsakkoord van het AZWA.

Door intensieve onderhandelingen en betere samenwerking zijn gemeenten steeds meer gelijkwaardige partners geworden. Dit is cruciaal omdat veel transformatieopgaven – zoals preventie, mentale gezondheid en ouderenzorg een sterke koppeling hebben met het sociaal domein. Daarnaast brengen gemeenten kennis in over leefomgeving, sociale basis, publieke gezondheid en preventie, waardoor plannen breder en effectiever worden.

In het derde kwartaal van 2026 wordt verwacht dat iedere regio een aanvullend plan oplevert met implementatie van basisfunctionaliteiten en sociale infrastructuur (bijv. Welzijn op Recept, laagdrempelige steunpunten). Doorbraakmiddelen zijn beschikbaar vanaf 2026, vergelijkbaar met IZA-

transformatiegelden, om versnelling te realiseren. Ook is de borging van GALA thema's een opgave binnen AZWA. De precieze implicaties, opgaves en bijbehorende financiële middelen voor de regio's en lokale gemeenten worden op dit moment landelijk verder uitgewerkt.

GALA, IZA en AZWA vormen samen de kern van de beweging naar een gezonde, veerkrachtige en inclusieve samenleving. In 2026 ligt de nadruk op verdieping van de samenwerking en op het versterken van de lokale en regionale uitvoering.

Namens de gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg laten wij u graag weten dat wij u ook in 2026 op passende momenten blijven informeren over de verdere ontwikkelingen en eventuele vervolgstappen.